

Koncept Bazální stimulace

PhDr. Karolína Friedlová

Koncept Bazální stimulace je komunikační, interakční a vývoj podporující stimulační koncept, který je chápán jako strategie myšlení poskytovatelů péče s cílem přiblížit se vnímání a potřebám těch, o které pečují. Základními prvky, se kterými koncept pracuje, jsou pohyb, komunikace a vnímání. Cílem je podpořit rozvoj pohybových schopností člověka, a tím jeho možnosti sebeobslužných činností, aktivit potřebných k sebeaktualizaci a komunikačních schopností v kontextu sociálních vztahů.

Autorem konceptu je prof. Dr. Andreas Fröhlich. Počátkem sedmdesátých let minulého století strukturoval koncept Bazální stimulace na podkladě vědeckých poznatků z vědních oborů fyziologie, neurologie, embryologie a vývojové psychologie. Jeho výchozí tvrzení, že je nutné nejprve zprostředkovat vjemy ze svého těla, stimulovat vlastní vnímání, odborně „vnímání tělesného schématu“, jako předpoklad vývoje či udržení pohybových, ale i kognitivních a komunikačních schopností, se v praxi potvrdilo. Vnímání tělesného schématu je také předpokladem k vnímání vlastního okolí a posléze navázání komunikace s tímto okolím (Fröhlich, 1998).

Koncept se nejprve uplatňoval v péči o děti, které se narodily s těžkými změnami v kognitivní oblasti (těžká a hluboká mentální retardace) a těžkým tělesným postižením. V osmdesátých letech transferovala koncept do oblasti péče o dospělé se změnou kognice (demence, vegetativní stavy, mentální retardace) a tělesnými postiženími (následkem nemoci, úrazu nebo stáří) profesorka Christel Bienstein. V současné době je Andreas Fröhlich profesorem na Katedře speciální pedagogiky na Univerzitě v Landau, je autorem řady publikací a neustále pracuje na rozvoji konceptu Bazální stimulace. Christel Bienstein vede od roku 1994 Institut výzkumu v ošetrovatelství na lékařské fakultě Univerzity Witten/Herdecke v Německu a je také autorkou řady publikací a vede výzkumné projekty v oblasti péče o lidi v komatózních stavech a lidi s demencí. V zemích Evropské unie patří již více než 30 let Bazální stimulace k nejpobulárnějšímu pedagogicko-ošetrovatelským konceptům.

Okruh příjemců péče v konceptu Bazální stimulace je velmi široký. Koncept se postupně etabloval z oblasti péče o lidi s těžkým vrozeným postižením i do dalších oblastí péče, ve kterých jsou lidé odkázáni na pomoc druhých. Zde patří:

- předčasně narozené děti, které potřebují intenzivní ošetrovatelskou a lékařskou péči
- děti, mládež a dospělí s těžkým kombinovaným postižením
- těžce postižení lidé následkem onemocnění nebo úrazu (například v bdělém komatu, mozková cévní příhoda)

- lidé, kteří jsou závislí na péči z důvodu stáří nebo umírání
- lidé, kteří vykazují způsoby chování v souvislosti s (těžkým) kognitivním postižením nebo
- lidé, kteří onemocněli (těžkými, chronickými) kognitivními onemocněními (demence)

Prof. Bienstein a prof. Fröhlich popisují potřeby těchto lidí tak, že jsou to ti,

- kteří občas potřebují tělesnou blízkost, aby mohli vnímat jiné lidi
- kteří potřebují ostatní lidi, jež jim budou bez (verbální) řeči rozumět
- kteří potřebují ostatní lidi, jež jim přiblíží okolní svět a také jejich osobu v pro ně přijatelné rovině vnímání
- kteří potřebují jiné osoby k tomu, aby jim umožnili změnit polohu a učinit pohyb
- kteří potřebují jiné lidi, jež je spolehlivě a odborně kompetentně zaopatří, ošetří a budou doprovázet životem

Oblasti lidských potřeb shrnuté americkým psychologem A. H. Maslowem jsou v konceptu Bazální stimulace jádrem centrálních cílů Bazální stimulace, které formulovali autor konceptu prof. Dr. Andreas Fröhlich a spoluautorka prof. Christel Bienstein. Tyto cíle jsou shodné a jednotné pro celou Evropu pro strukturu individuálních plánů klientů v sociálních službách, v oblasti zdravotní péče a také ve vzdělávání a podpoře vývoje dětí s těžkým postižením. Jedinečnost konceptu Bazální stimulace tkví v tom, že tento koncept je strukturován tak, aby s ním mohli pracovat u jednoho klienta různí profesionálové (ošetrovatelský personál, fyzioterapeuti, ergoterapeuti, sociální pracovník, logoped, speciální pedagog) za participace rodiny klienta; všichni jmenovaní sledují jednotné cíle. Jak už jsem zmínila, tyto cíle odrážejí všechny základní lidské potřeby a jsou strukturovány také tak, aby jejich prostřednictvím byly vyjádřeny potřeby těch, kterým jsou určeny a kteří se nemohou verbálně vyjádřit (např. lidé s těžkými změnami v kognitivní oblasti jako je mentální retardace, demence, aj.). Koncept Bazální stimulace má čtyřicetiletou historii a za tu dobu prodělal značný vývoj a byl dostatečně ověřen v praxi. Na základě mnohaletých zkušeností těch, kteří s konceptem pracují, nebyly

dosud centrální cíle pozměněny, ba naopak se stále více prokazuje, že relevantně odrážejí potřeby příjemců péče a zároveň posilují kvalitu a bezpečnost péče.

9 centrálních evropských cílů (Bienstein, Fröhlich, 2003):

- Zachovat život a zajistit vývoj
- Umožnit vnímat sebe sama a vlastní život
- Poskytnout pocit jistoty a důvěry
- Rozvíjet vlastní rytmus
- Umožnit poznat okolní svět
- Pomoci navázat vztah
- Umožnit zažít smysl a význam věcí či konaných činností
- Pomoci uspořádat život
- Poskytnout autonomii a zodpovědnost za svůj život

Předpokladem pro práci s konceptem u jednotlivých klientů je akceptace jejich biografie a integrace nejbližšího sociálního okolí klienta (rodiny) do péče. Sepsání biografie je důležitá část ošetrovatelského nebo pedagogického procesu. Práce s biografií klienta znamená volit nabídky zohledňující individualitu klienta. Biografické údaje jsou výchozím bodem pro individuální bazálně stimulující péči. Biografická anamnéza může

výrazně pomoci strukturovat individuální plány a poskytovat profesionální péči. Péče poskytovaná na základě biografické anamnézy znamená porozumět jedinci a pochopit jeho chování.

Okruhy stimulačních postupů dělíme na tyto stimulační:

- stimulace somatická
- stimulace vestibulární
- stimulace vibrační

Cílem těchto prvků je primárně zabezpečit základní životní funkce, jako je například příjem potravy, dýchání, toaleta, polohování. Sekundárně podporují vnímání tělesného schématu a motorické funkce. S tím souvisí udržení sebeobslužných schopností a pocit jistoty a bezpečí.

Nástavbovými okruhy jsou:

- stimulace taktilně-haptická (hmatová)
- stimulace olfaktorická (čichová)
- stimulace optická (zraková)
- stimulace auditivní (sluchová)
- stimulace orální (senzorky dutiny ústní a chuťových vjemů)

Tyto nastavbové prvky velmi úzce navazují na prvky základní a podporují rovněž hybnost,

vnímání a komunikaci v kontextu Maslowovy hierarchie hodnot. To znamená, že prostřednictvím těchto prvků lze rovněž saturovat základní životní potřeby (příjem potravy), ale také pocit jistoty bezpečí, možnost navázat vztah, orientovat se, vnímat vlastní autonomii a být schopen si alespoň částečně sám organizovat vlastní život.

Všechny základní i nastavbové prvky konceptu podporují autonomii člověka a především umožňují aplikovat důstojnou péči. Cílem těchto prvků je primárně zabezpečení základních životních funkcí, ale také vytvoření důvěry v sebe sama, získání pocitu jistoty a bezpečí, navázání vztahů a rozvíjení komunikace. Důležitým prvkem je interakce klienta s okolním prostředím a jeho podmínky pro rozvoj socializace, komunikace a emočnosti. U klientů se stavy neklidu a agresivity se dají tyto stavy výrazně skrze aplikaci výše uvedených základních prvků konceptu eliminovat.

PhDr. Karolína Friedlová

ředitelka a odborný garant

INSTITUT Bazální stimulace s. r. o.

odborný asistent: Slezská univerzita v Opavě,

Fakulta veřejných politik, Ústav ošetrovatelství

institut@bazalni-stimulace.cz

Pro pracovníky v sociálních službách jsou pořádány v tomto roce **tři otevřené MPSV ČR akreditované kurzy Bazální stimulace** (24 vyučovacích hodin).

Místa konání a termíny:

6. - 7. 4. 2010

a 13. - 14. 4. 2010

Domov pro seniory Bechyně

27. - 29. 4. 2010 DOZP,

Domov Sulická, Praha

Bližší informace a přihlášky na:

institut@bazalni-stimulace.cz

tel.: 603 971 160, 558 434 920.

Literatura

BIENSTEIN, CH. FRÖHLICH, A. Basale Stimulation in der Pflege. Die Grundlagen. Leipzig: Kallmeyersche Verlagsbuchhandlung GmbH, 2003, 256 s.

ISBN 378004001-8 FRÖHLICH, A.: Basale Stimulation. Das Konzept. I. Auf. Duesseldorf: Verlag Selbstbestimmtes Leben, 1998. 317 s. ISBN 3-910095-31-3

FRIEDLOVÁ, K. Bazální stimulace v základní ošetrovatelské péči, 1. vyd. Praha: GRADA Publishing a.s., 2007. ISBN 978-80-247-1314-4

FRIEDLOVÁ, K. Bazální stimulace pro učitele předmětu ošetrovatelství I. a 2. díl. 1. vyd. Frýdek-Místek: INSTITUT Bazální stimulace, 2005. ISBN 80-239-6132-2